

Козак Є.П., старший викладач,
Федірко А.О., доцент,

Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка

ДОСЛІДЖЕННЯ СТАНУ СФОРМОВАНОСТІ В СТУДЕНТІВ ВНЗ ПОТРЕБИ У ФІЗИЧНОМУ ВДОСКОНАЛЕННІ

Анотація. В даній статті подані результати дослідження стану сформованості в студентів ВНЗ потреби у фізичному вдосконаленні.

Ключові слова: фізична культура, спорт, фізичне вдосконалення, ціннісне ставлення.

Актуальність. Національна доктрина розвитку освіти до пріоритетних завдань цієї галузі відносить «виховання людини в дусі відповідального ставлення до власного здоров'я і здоров'я оточуючих як до найвищої індивідуальної і суспільної цінності» [4]. У розділі «Освіта і фізичне виховання – основа для забезпечення здоров'я громадян» відзначається, що «в усіх ланках системи освіти шляхом використання засобів фізичного виховання та фізкультурно-оздоровчої роботи закладаються основи для забезпечення розвитку фізичного, психічного, соціального та духовного здоров'я кожного члена суспільства». Передумовою цього є той факт, що «фізичне виховання як невід'ємна складова освіти забезпечує можливість набуття кожною людиною певних науково обгрунтованих знань про здоров'я і засоби його зміцнення, про шляхи і методи протидії хворобам, про методики досягнення високої працездатності та тривалої творчої активності». З метою розв'язання цих завдань утверджується необхідність вдосконалення фізичної та психологічної підготовки молодого покоління до активного життя і професійної діяльності на принципах, що забезпечують оздоровчу спрямованість та індивідуальність підходів; активізації використання різноманітних форм рухової активності та інших засобів фізичного вдосконалення; наголошується на тому, що «держава забезпечує розвиток масового спорту як важливої складової виховання молоді» [4].

Завдання й основні напрями фізичного виховання відображені у цільовій комплексній програмі «Фізичне виховання – здоров'я нації», що спрямована на забезпечення гармонійного розвитку особистості, її фізичну підготовку, зміцнення здоров'я засобами фізичної культури [7].

Необхідність запровадження такої програми зумовлена тим, що сьогодні в Україні майже 90% дітей, учнів і студентської молоді мають відхилення у здоров'ї, понад 50% – незадовільну фізичну підготовку. Тому програма визначає фізичне виховання у навчально-виховній сфері як складову загальної освіти, котра «має закласти основи забезпечення та розвитку фізичного й морального здоров'я, комплексного підходу до формування розумових і фізичних якостей особистості, вдосконалення фізичної та психологічної підготовки до активного життя і професійної діяльності на принципах індивідуального підходу, пріоритету оздоровчої спрямованості, широкого використання різноманітних засобів і форм фізичного вдосконалення, безперервність цього процесу тощо» [7].

Сьогодні до пошуку шляхів ефективного розв'язання завдань із фізичного виховання молодого покоління звертаються науковці і вчителі.

Виховання потреби у фізичному вдосконаленні юнаків допризивного віку стало предметом наукових зацікавлень М.Солопчука; педагогічні умови виховання у старшокласників прагнення до здорового способу життя розкриваються Г.Власовим.

В.Соколов, досліджуючи мотивацію школярів до занять фізичною культурою, чинники та умови формування відповідних мотивів з точки зору їх здатності впливати на поведінку учня і його ставлення до спортивної діяльності, визначив головні та другорядні фактори, що безпосередньо спонукають до такої діяльності (прямі мотиви), і опосередковані (непрямі мотиви).

На думку Р.Пилюяна, який вивчав особливості формування позитивного ставлення до занять спортом як важливої складової розвитку особистості, важливе місце у цьому процесі має посідати усвідомлення індивідом своїх можливостей і потреб. За умов їх співпадання у нього з'являється стійке прагнення до оволодіння цим предметом на високому рівні, що спонукає до відповідної діяльності.

У дослідженні П.Дуркіна розкрито роль інтересу у вихованні позитивного ставлення до фізичної культури. Інтерес тут виступає як складова інтегральних проявів мотиваційної сфери, зовнішній наслідок внутрішніх спонукань.

Питання формування в учнів загальноосвітніх шкіл потреби у фізичному вдосконаленні набули ґрунтовного висвітлення в працях М.Зубалія, М.Козленка, Б.Ведмеденка, М.Жаворонкової, І.Петренка, П.Щербака, та ін.

Аналогічні проблеми піднімаються і у працях О.Дрозда, К.Кратвіша, А.Ляхович, С.Ахметової, А.Курмаєвої та ін. [1, 2, 3]. Автори фокусують увагу на дослідженні питань формування різних аспектів фізичної культури у студентської молоді, зокрема в умовах вищих педагогічних навчальних закладів, визначаючи відповідні утворення як важливу складову їх підготовки до професійної діяльності.

Звернення до наукових джерел показує, що неухвагу молоді до свого здоров'я і фізичного розвитку фахівці пояснюють, по-перше, хибними поглядами на фізичну культуру, її суспільну й особистісну цінність; по-друге, недостатньою пропагандою засобів масової інформації органів охорони здоров'я; по-третє, у структурі ціннісних орієнтацій цінності здоров'я, рухових здібностей, рухових навичок і вмінь, краси людського тіла значно поступаються культурним, моральним та іншим цінностям; по-четверте, недостатністю знань, що виступають основою переконань про роль фізичної культури у формуванні особистості.

Отже, актуальність дослідження зумовлена важливим соціально-педагогічним значенням проблеми формування ціннісного ставлення до фізичної культури у навчально-виховному процесі підростаючого покоління і незадовільним станом її розв'язання через недостатню кількість інформації про стан проблеми та відсутність науково-обґрунтованих підходів її вирішення.

Саме це зумовило вибір даної теми.

Мета і завдання дослідження: вивчити стан сформованості ціннісного ставлення студентів ВНЗ до фізичної культури.

Методи дослідження: спостереження, бесіди, тестові опитування, анкетування, методи математичної статистики.

Аналіз результатів дослідження.

Для вирішення завдань дослідження нами були використані методики М.Рокича [6] та І.Поташнюк [5].

Ієрархія цінностей була згрупована за такими напрямками:

- матеріальні (квартира, одяг, побутова техніка, машина, дача, гроші);
- культурні (література, музика, образотворче мистецтво, відвідування закладів культури, подорожі);

- родинні (створення сім'ї, народження і виховання дітей, не обтяжувати себе сім'єю);
- професійні (високий рівень професійної підготовки, вагоме місце у колективі співробітників, взаєморозуміння з дітьми, самовдосконалення, інтелектуальне зростання);
- фізичні (міцне фізичне і психічне здоров'я, гарна постава, вміння граціозно рухатися, фізичне вдосконалення, здоровий спосіб життя).

Студентам пропонувалося проранжувати запропоновані цінності (на першому місці – найбільш вагомі, потім менш важливі і т.д.). Узагальнені дані показали, що перші місця у ранговій шкалі посіли матеріальні (33,5%) і родинні (23,1%) цінності. На третьому місці були позначені професійні цінності (19,0%), на четвертому – культурні (14,2%). І лише 10,2% опитаних обрали цінності фізичної культури.

З метою виявлення залученості студентів до спортивно-фізкультурної діяльності їм було запропоновано анкету, відповідаючи на запитання якої, вони мали обрати один із варіантів тверджень. Згідно з одержаними даними, переважна більшість першокурсників (63,0%) і другокурсників (65,4%) обмежується участю у навчальних заняттях з фізичної культури. Такі види, як факультативи, залучення до масових спортивно-фізкультурних заходів, самостійні заняття вказала незначна частка опитаних (від 12,0% до 22,3% на обох курсах). Аналогічні показники стосувалися відповіді «не займався взагалі» або доповнення «займався у медичній групі».

Для виявлення загального ставлення студентів до занять фізичною культурою, що проводяться у процесі навчання у вузі, їм було запропоновано обрати один із варіантів відповіді: ставлюся позитивно, ставлюся негативно, ставлюся індиферентно. Одержані відповіді засвідчили, що у студентів спостерігається зниження інтересу до такого виду діяльності від курсу до курсу, намагання усунути від будь-яких видів спортивно-фізкультурної діяльності. Так, якщо на першому курсі позитивне ставлення виявило 16,5% респондентів, то на другому цей показник знизився до 12,3%. Негативне ставлення було притаманне 35,7% першокурсників і 37,0% другокурсників. Щодо індиферентного ставлення, тут були одержані такі дані: I курс – 47,8%, II курс – 50,7%.

Зважаючи на одержані результати, – досить високі показники негативного ставлення до фізичної культури – спробували визначити основні причини, що зумовлюють виникнення у студентів негативних почуттів до занять фізичною культурою. 41,7% першокурсників і 51,7% студентів другого курсу відчувають негативні емоції через утруднення у здачі нормативів; 19,3% студентів першого курсу і 24,2% другокурсників вказали таку причину, як «необхідність повторювати навчальний матеріал, коли всі нормативи вже здано». Крім цього, було вказано на неприємні, болючі відчуття після занять спортивно-фізкультурною діяльністю (відповідно 10,3% студентів першого і 15,4% студентів другого курсу). Зустрічалися відповіді, зміст яких був пов'язаний із констатацією утруднень у виконанні певних вправ. У таких випадках помітним було зниження не лише діяльнісно-практичного, а й емоційно-мотиваційного компоненту. Не відчуваючи підтримки ні з боку однокурсників, ні з боку викладача, не маючи належних умінь і навичок, ці студенти намагалися за будь-яку ціну уникнути відвідування занять з фізичної культури (довідки від лікаря, прогули, тощо).

З огляду на те, що інтерес до занять фізичною культурою знижується з роками навчання, з'ясували, що саме найбільшою мірою впливає на цей процес. Подаємо одержані результати у порядку від найбільш значущих до поодиноких:

незадовільні умови для проведення занять – 30,0%, нецікавий зміст занять – 29,4%, недостатня вимогливість з боку вихователя – 23,5%, слабка фізична підготовка – 19,7%, приклад друзів – 16,5%, відсутність потреби у заняттях спортом – 10,9%.

Висновки

1. Фізична культура посідає важливе місце серед компонентів загальної культури людини і характеризується певним рівнем її фізичного розвитку та освіченості, усвідомленням способів досягнення цього рівня та виявляється у різних формах фізкультурно-спортивної діяльності.

2. Одним із дієвих чинників формування й розвитку особистості у плані прилучення її до цінностей фізичної культури виступає фізичне виховання. Заняття фізичною культурою і спортом – форма свідомої людської діяльності, де виявляються і вдосконалюються фізичні, психофізичні, моральні й соціальні якості особистості у їх єдності.

3. Звернення до наукових джерел, вивчення практики засвідчує, що ціннісне ставлення до фізичної культури являє собою складне і багатофункціональне особистісне утворення, на формування якого впливають численні чинники.

4. Проведені дослідження показали, що у значній кількості студентів наявний низький рівень поцінування фізичної культури як засобу поліпшення здоров'я, правильне розуміння суті тих чи інших норм і правил співіснує з помилковими уявленнями щодо їх дійсної цінності. Як засвідчили результати дослідження теоретичні знання, хоча й виступають необхідною складовою, але не є достатньою умовою формування відповідних поцінувань, адже навіть за умов наявності відповідної інформації, студенти у переважній більшості індиферентно або негативно ставляться до спортивно-фізкультурної діяльності, не вважають власний фізичний розвиток і хороший стан здоров'я необхідною передумовою ефективної професійно-педагогічної діяльності.

5. Аналіз спеціальної літератури засвідчує, що в останні роки фахівці все більше схиляються до думки про необхідність впровадження планомірного переходу від обов'язкових форм до процесу фізичного й інтелектуального самовдосконалення студентів. Такий шлях обумовлює посилення освітньої і методичної спрямованості педагогічного процесу, забезпечує опанування студентами фізкультурними знаннями, які дозволили б їм самостійно здійснювати фізкультурно-спортивну діяльність.

Список використаних джерел

1. Ковпак І.П. Особливості розвитку фізичної культури в Україні // Традиції фізичної культури в Україні: Збірник наукових статей / За заг. ред. С.В.Кириленко, В.А.Старкова, А.В.Цюся. – К: ІЗМН, 1997. – С. 109-114.
2. Куликова Л.Н. Проблемы саморазвития личности. – Хабаровск: Изд-во ХГРУ, 1997. – 315 с.
3. Кучерявый А.Г. Профессиональное самовоспитание будущих педагогов в процессе их целостной подготовки: [Монография]. – К.: Вища школа, 1999. – 224 с.
4. Маркова А.К. Психология профессионализма. – М., 1996. – 308 с.
5. Наумов Б.М. Проблема цілісного розвитку людини в сучасній педагогіці і перспективи її розробки в ХХІ столітті // Педагогіка та психологія: Зб. Наукових праць / За заг. ред. Акад. І.Ф.Прокопенка, чл.-кор. В.І.Лозової. – Вип. 18. – Частина 1. – Харків: ХДПУ, 2001. – С. 5-11.

6. Поснова Т. Формування ціннісно-мотиваційної сфери особистості студента // Соціальна психологія. – 2004. – №2(4). – С. 134-139.
7. Старченко С.О. Оцінка фізичної підготовленості студентів фізико-математичного факультету Сумського державного педагогічного університету // Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту: Зб. наук. праць / За ред. Єрмакова С.С. – Харків: ХДАДМ (XXIII), 2003. – №4. – С. 19-25.

Annotation. The article presents the results of the investigation of the level of formation of students' need in physical improvement.

Key words: physical culture, sport, physical improvement, evaluative attitude.

Отримано 24.09.2008 р.

УДК 796.011.3:378.6:355

**Овчарук І.С., кандидат наук з фізичного виховання і спорту,
Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка,
Скиба С.А., керівник кафедри,
факультет військової підготовки Подільського державного аграрно-
технічного університету**

ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ РЕЗУЛЬТАТІВ СПОРТИВНО- МАСОВОЇ РОБОТИ КУРСАНТІВ НА ФОНІ ПОЗИТИВНОЇ МОТИВАЦІЇ

Анотація. У ході лонгітюдного констатувального експерименту вивчався вплив мотиваційного фактору на величини результатів фізичної підготовленості курсантів з різним рівнем цієї підготовленості впродовж навчання у вищому військовому навчальному закладі за чинним змістом фізичного виховання. Встановлено значні розбіжності у результатах при виконанні фізичних вправ між курсантами – членами збірних команд та курсантами підрозділів, у яких відрізняється мотивація до спортивно-масової роботи, що обумовлює необхідність враховувати даний фактор при формуванні змісту фізичної підготовки всіх курсантів.

Ключові слова: спортивно-масова робота, позитивна мотивація курсантів, курсанти-розрядники, психолого-педагогічні методи, фізична підготовленість.

Постановка проблеми. Для обґрунтованого й ефективного планування психолого-педагогічних впливів на формування мотивації курсантів вищих військових навчальних закладів до занять фізичною підготовкою і спортом необхідно знати динаміку і залежність мотиваційно-цілісних стосунків від етапів навчання і виховання, військової спеціалізації і рівня фізичної підготовленості, що визначає необхідність вивчення і аналізу мотивації курсантів до занять фізичною підготовкою і спортом, їхніх індивідуально-психологічних рис. Це особливо важливо в умовах корінних перетворень цілісної орієнтації курсантів